

J e g y z ő k ö n y v

a Magyar Tudományos Akadémia Elnökségének 1957. október 25-én
du. 16 órakor tartott 8. sz. üléséről.

Jelen voltak: Rusznyák István elnök, Gombás Pál és Ligeti Lajos
alelnökök, Jánossy Lajos, Hevesi Gyula akadémiai
titkárok,
Lukács György, Molnár Erik és Novobátczky Károly
elnökségi tagok,
Bóka László, Gömöri Pál, Geleji Sándor, Erdey László
és Törő Imre osztálytitkárok, Rényi Alfréd osztály-
titkárhelyettes,
Maucha Rezső, Manninger Rezső, Mihailich Győző és
Verő József az Akadémia Elnökségének tiszteleti
tagjai.

Meghivottak valamennyi
napirendi ponthoz:

Csürös Zoltán, a KFB titkára, Pais Dezső,
Egerváry Jenő, Issekutz Béla akadémikusok,
Verebely László lev. tag, Bruckner Győző akadémikus, Tókés Ottó,
az MTA Elnökségi Titkárságának vezetője, Csipka László, az MTA
Gazdasági Titkárságának vezetője, Antal Jánosné, az Elnökségi Tit-
kárság munkatársa,

5. napirendi ponthoz: Stricker György, az MTA Méréstechnikai és
és Műszerügyi Intézete igazgatója,

6. napirendi ponthoz: Ulbrich Sándor, a KUTESZ igazgatója,

TMB ügyekhez: Tolnai Gábor lev. tag, a Tudományos Minősítő
Bizottság titkára.

Kimentette magát: Fogarasi Béla alelnök, Erdey-Gruz Tibor fő-
titkár, Major Máté akadémiai titkár,
Alexits György elnökségi tag, Hajós György,
Somos András osztálytitkárok.

Külföldön tartózkodnak: Bognár Géza akadémiai titkár,
Szabó Imre osztálytitkár.

N a p i r e n d :

- I. Beszámoló a múlt ülés határozatainak végrehajtásáról és az
Akadémia munkájáról a múlt ülés óta eltelt időszakban.
Előadó: Jánossy Lajos főtitkárhelyettes.
- II. Az 1958 évi kongresszusi tervjavaslatok jóváhagyása.
Előadó: Jánossy Lajos főtitkárhelyettes.

- III. Javaslát a Magyar Tudományos Akadémia Olajbányászati Kutató Laboratóriuma létesítésére.
Előadó: Geleji Sándor osztálytitkár.
- IV. Javaslát a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének felállítására.
Előadó: Molnár Erik akadémikus.
- V. Javaslát a Magyar Tudományos Akadémia Műszaki Fizikai Intézete felállítására.
Előadó: Geleji Sándor osztálytitkár.
- VI. Jelentés a Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalat munkájáról.
Előadó: Jánossy Lajos főtítkárhelyettes.
- VII. Egyebek.

.....

Rusznnyák István elnök üdvözli a megjelenteket és az ülést megnyitja. A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Ligeti Lajos alelnököt és Novobátzky Károly elnökségi tagot.

I.

Beszámoló a múlt ülés határozatainak végrehajtásáról és az Akadémia munkájáról a múlt ülés óta eltelt időszakban.

Jánossy Lajos főtítkárhelyettes a f.é. júniusi elnökségi ülés határozataival kapcsolatban a következőkről tájékoztatja az Elnökség tagjait:

- a./ A Nagygyűlés előkészítését számtalan tényező gátolta. /Több elnökségi tag hosszabb ideig külföldön tartózkodott, több elnökségi tag pedig hosszabb időre váratlanul megbetegedett./ A Nagygyűléssel kapcsolatos kérdések, valamint a Nagygyűlés új időpontjának kérdése a legközelebbi rendkívüli elnökségi ülés napi-rendjén fog szerepelni.
- b./ A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából rendezendő - eredetileg a Nagygyűlés programjában szereplő - ünnepi ülés f.é. november 5.-én délelőtt 11 órakor kerül megtartásra. Az ünnepi ülésen Molnár Erik akadémikus a Nagy Októberi Szocialista Forradalomról tart előadást.
- c./ Megoldást nyert a Magyar Tudomány költségvetési és státuszproblémája. Ezzel biztosítottnak látszik 1958. január 1-től a Magyar Tudomány havonkénti megjelenése.
- d./ Elnökség felkérte Hevesi Gyula akadémiai titkárt, hogy foglalkozzék a kutatások realizálásának problémáival.
- e./ Főtítkárhelyettes bejelenti, hogy az Enciklopédia szerkesztésére vonatkozó tájékoztató a legközelebbi ülés napirendjén fog szerepelni.

- f./ A f.é. juniusi elnökségi ülés határozata értelmében a Szerzői Jogvédő Hivatal felügyeleti hatóságával, a Művelődésügyi Minisztériummal tárgyalások folytak a külföldön megjelenő könyvek szerzői díjából a Szerzői Jogvédő Hivatal részére levonandó összeg csökkentése ügyében, a tárgyalások azonban nem vezettek eredményre.
- g./ Az ENSZ ötös bizottságának jelentésével kapcsolatos állásfoglalását az Elnökség mintegy 600 külföldi tudományos intézménynek küldötte meg. Számos intézménytől válasz is érkezett.
- h./ Főtítkárhelyettes tájékoztatja az Elnökséget az 1958 évi költségvetési előirányzat előkészítéséről. A tárgyalásokra előreláthatólag f.é. november második felében kerül sor.
- i./ Az Akadémia osztályai szeptember és október hónapokban több rendezvényt tartottak; a II. Osztály Fényes Elek emlékünnepelet a III. Osztály Bolyai János Matematikai Társulat fennállásának 10 éves évfordulója alkalmából vándorgyűlést rendezett, a Biológiai Csoport Kitaibel Pál emlékünnepelet és a Tihanyi-Biológiai Kutató Intézet 30 éves fennállását ünnepelte. Az osztályok rendszeresen tartottak felolvasóüléseket, több külföldi vendég előadást. Marót Károly akadémikus, Erdős Pál, Földi Zoltán és Proszta János levelező tagok megtartották akadémiai székfoglalójukat.
- j./ Főtítkárhelyettes tájékoztatja az Elnökséget a külföldi kapcsolatokról. Még október hó folyamán sor kerül a Csehszlovák és Szlovák Tudományos Akadémiával az együttműködési egyezmény megkötésére.

II.

Az 1958 évi kongresszusi tervjavaslatok jóváhagyása.

Jánossy Lajos főtítkárhelyettes Elnökség elé terjeszti az 1958 évi kongresszusi tervjavaslatot.

Javasolja, hogy az Elnökség ne foglalkozzék a kongresszusok költségkihatásaival; mivel azok összeállítása nem egységes szempontok szerint készült.

Geleji Sándor osztálytitkár bejelenti, hogy a VI. Osztály még egyszer foglalkozni kíván az 1958. évi kongresszusi tervével és utólag néhány kisebb ankét rendezésére tesz javaslatot az Elnökségnek.

Lukács György elnökségi tag felhívja az Elnökség figyelmét a Történettudományi és a Közgazdaságtudományi Konferencia egész különleges nemzeti és nemzetközi jelentőségére.

Manninger Rezső akadémikus kéri a IV. Osztály tervébe pótlólag a Juhtenyésztési Konferencia felvételét 8.000.- forint költségkihatással, csak belföldi résztvevőkkel.

Rusznayk István elnök bejelenti, hogy a Biológiai Csoport kongresszusi tervében a Fehérje Konferenciánál a konferencia tárgyának szövegezés helytelen. A helyes szöveg a következő:
"Fehérje szerkezeti vizsgálatok problémái".

- 7 -

H a t á r o z a t :

- 1./ Elnökség az előterjesztett 1958 évi kongresszusi tervjavaslatot mint alapot elfogadja.
- 2./ Elnökség megbizza Jánossy Lajos akadémiai titkárt, hogy az osztálytitkárokkal részleteiben tárgyalja meg a kongresszusi tervjavaslatot és egységes szempontok szerint állítsák össze azok költségkihatásait.
- 3./ Elnökség jóváhagyja a IV. Osztály által javasolt Juhtenyésztési Konferenciát, valamint a VI. Osztály által kért ankétek felvételét a tervbe.
- 4./ A Fehérje Konferenciánál a konferencia tárgyának helyes szövegezése a következő:
"Fehérje szerkezeti vizsgálatok problémái".

Felelős: Jánossy Lajos akadémiai titkár.

III.

Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia Olajbányászati Kutató Laboratórium létesítésére.

Geleji Sándor osztálytitkár Elnökség elé terjeszti a Magyar Tudományos Akadémia Olajbányászati Kutató Laboratóriumának létesítésére vonatkozó javaslatot.

Jánossy Lajos főtitkár-helyettes rámutat arra, hogy az új intézet létesítése mennyire előre fogja vinni a műszaki kutatásokat.

H a t á r o z a t :

Elnökség az Akadémia Olajbányászati Kutató Laboratóriumának létesítésére vonatkozó előterjesztést jóváhagyja.

IV.

Javaslat a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének létesítésére.

Rusznayk István elnök Elnökség elé terjeszti a Magyar Tudományos Akadémia Régészeti Intézetének létesítésére vonatkozó javaslatot.

- 5 -

H a t á r o z a t :

Elnökség az Akadémia Régészeti Intézetének létesítésére vonatkozó előterjesztést jóváhagyja azzal, hogy az Intézet megbizandó igazgatójának személyére vonatkozólag - Szabó Imre osztálytitkár külföldről való visszatérése után - jelentést fog tenni.

Felelős: Főtitkár.

V.

Javaslat a Műszaki Fizikai Intézet létesítésére.

Geleji Sándor osztálytitkár Elnökség elé terjeszti az Akadémia Műszaki Fizikai Intézetének létesítésére vonatkozó javaslatot.

Bejelenti, hogy a Műszaki Tudományok Osztályának Vezetőségében utólag az a nézet alakult ki, hogy az eredeti javaslattól eltérően, a műszerkölcsonzó részleg ne kerüljön át a KUTESZ-hez, hanem mint csoport, változatlanul működjék tovább a Műszaki Fizikai Intézet keretein belül.

Törő Imre csoporttitkár a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet átszervezésével kapcsolatos aggályait fejti ki tekintettel arra, hogy az Intézet tematikája nemcsak a Műszaki Tudományok Osztályát, hanem a többi osztályt is érinti. Helyesebbnek tartotta volna, ha a VI. Osztály az Elnökségi előterjesztés előtt, a többi osztályokkal is megtárgyalta volna ezt a kérdést.

Schulek Elemér akadémikus egyetért az új intézet létesítésével, azonban a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet átszervezésével nem látja biztosítottnak a többi tudományágak kiszolgálását. Itt elsősorban az elektromikroszkóp és műszerkölcsonzó részlegre gondol.

Kéri az Elnökséget, hogy a jövőben ne legyen különleges eljárás-hoz kötve a műszerkölcsonzás.

Hovosi Gyula akadémiai titkár rámutat arra, hogy a műszerkölcsonzó részlegnek az új intézethez való csatolásával a műszertechnikai szolgálat, valamint az ezzel kapcsolatos feladatok magasabb szintre fognak emelkedni. Az átszervezéssel a többi tudományág kiszolgálása biztosítva lesz, sőt ezen a téren fejlődés várható.

Striker György, a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet igazgatója kéri az Elnökséget, hogy tegye megfontolás tárgyává az Intézet Tudományos Tanácsának f.é.május 21-én hozott határozatát, mely szerint a Tanács tagjai helyeselték az intézet jelen szervezetének fenntartását úgy, hogy a felügyeletet az illetékes osztályok az egyik akadémiai titkár vezetésével közösen lássák el Striker György igazgató a továbbiakban kifejti, hogy az intézetben jelenleg folyó, népgazdaságilag igen fontos témákra milyen kihatással lesz az intézet átszervezése, illetőleg megszüntetése.

Jánossy Lajos főtitkárhelyettes melegen támogatja a Műszaki Tudományok Osztályának javaslatát. Hangsúlyozza, hogy minden fontos témát az új intézetnek át kell vennie és az intézet profilját a későbbiekben ki kell szélesíteni. A műszaki fizika minden ágát fel kell fejleszteni.

Rényi Alfréd osztálytitkárhelyettes megjegyzi, hogy a Műszaki Fizikai Intézet felállításának kérdése az előterjesztés formájában nem került a III. Osztály Vezetősége elé. Kéri, hogy az új intézet célkitűzéseinek kidolgozásába vonják be a III. Osztályt is. Rényi osztálytitkárhelyettes egyetért a Műszaki Fizikai Intézet létrehozásával, azonban helyesebbnek tartaná először az új intézetet létrehozni és utána fokozatosan hozzácsatolni a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet egyes osztályait.

Lukács György elnökségi tag rámutat a Műszaki Fizikai Intézet felállításának nagyon sürgős voltára.

A műszaki fizika mint szakma eddig Magyarországon nem létezett és a műszaki tudomány létrejötte nélkül korszerű iparhoz az ország soha nem juthat el.

Verő József akadémikus hangsúlyozza, hogy a Műszaki Fizikai Intézet létrehozásával a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet más tudományágakat kiszolgáló részlegei megmaradnak, aggályra egyáltalában nincsen ok. Az eddig folytatott kutatások tartalmát, célt és új irányt fognak kapni akadémikusaink vezetése mellett.

Geleji Sándor osztálytitkár az elektronmikroszkóp részleggel kapcsolatban kifejti, hogy a jövőben a részleg két elektronmikroszkóppal fog dolgozni; az egyik a műszaki kutatásokat, a másik pedig az orvosi és biológiai kutatásokat fogja szolgálni. Az új intézet Tudományos Tanácsa pedig úgy kerül összeállításra, hogy abban az összes érdekelt tudományágak képviselői részt fognak venni.

Rusznay István elnök is hangsúlyozza a Műszaki Fizikai Intézet felállításának jelentőségét.

Az intézet felállításával az alaptudományok művelését indítjuk meg. Kezdetben az új intézet profilját le kell szűkíteni és perspektívkusan felfejleszteni.

H a t á r o z a t :

- 1./ Elnökség a Műszaki Fizikai Intézet felállítására vonatkozó javaslatot elfogadja azzal a módosítással, hogy a műszerkölcsonzó részleg maradjon meg az intézet keretén belül.
- 2./ Elnökség kötelezi az új intézet vezetőségét, hogy a szolgáltató részlegek változatlanul fejtsék ki a társosztályok felé működésüket, sőt fejlesszék azt.
- 3./ A Műszaki Fizikai Intézet vegye át a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet helyes-témáit.

- 4./ A Műszaki Fizikai Intézet Tudományos Tanácsába be kell vonni azokat a fizikusokat, matematikusokat, kémikusokat, biológusokat, akikre az intézet tudományos munkája szempontjából döntő szükség van.

Felelős: Geleji Sándor osztálytitkár.

- 5./ Az Elnökségnek a Méréstechnikai és Műszerügyi Intézet átszervezésével, illetőleg a Műszaki Fizikai Intézet létesítésével kapcsolatos határozatáról az Országos Tervhivatal elnökét értesíteni kell.

Felelős: Főtítkár.

VI.

Jelentés a KUTESZ munkájáról.

Jánossy Lajos főtitkárhelyettes Elnökség elé terjeszti a Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalat munkájáról szóló jelentést.

Kiegészítésként bejelenti, hogy az időközben lefolytatott beruházási tárgyalások eredményeképpen az épületek korszerűsítése és a gépfelszerelés modernizálása ügyében a következő konkrét intézkedéseket lehet javaslatba hozni:

Az épületek korszerűsítésére a hároméves terv folyamán az Akadémia 2 millió forintot biztosít a vállalat részére. Ezzel kapcsolatban a tervezési költségekre 120 ezer forintot külön bocsát rendelkezésre az 1958 év folyamán.

A géppark korszerűsítésére a hároméves tervben az Akadémia 580 ezer forintot bocsát rendelkezésre, ebből az 1958 év folyamán 280 ezer forintot.

Az Akadémia még 1957 év folyamán 100 ezer forintos beruházással megoldja a készáruraktár létesítésének kérdését.

Rusznay István elnök a kimutatás alapján aggályát fejezi ki az iránt, hogy az experimentális célokat szolgáló termelés visszaesett és ugyanakkor az iparvállalatok ellátása emelkedett. Megjegyzi, hogy a gyártmányok minősége javult, azonban a kísérleti műszerek magas ára lehetetlenné teszi a megrendelést.

Rusznay István elnök a továbbiakban javasolja, hogy propagandával, prospektusok kiadásával is javítsák a vállalat munkáját.

Ulbrich Sándor a Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalat igazgatója rámutat arra, hogy az 1958-as évben már emelkedni fog a kutatási eszközök termelése. Az ellenforradalom után csökkent az intézetek beruházása, csökkent a rendelés és ez az oka az experimentális célokat szolgáló termelés visszaesésének.

Ulbrich igazgató bejelenti, hogy a vállalat két prospektus kiadását tervezi, néhány hónap múlva ezek készen is lesznek.

Issekutz Béla akadémikus felveti, hogy azok az intézetek amelyeknek nincsen külön mechanikusuk, nem fordulhatnak a Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalatához, mert apró műszerek megtervezéséért nem tudnak nagy összeget kifizetni. Javasolja, hogy a vállalaton belül kisebb mechanikai feladatok elvégzésére létesítsenek egy részleget.

Ulbrich Sándor igazgató tájékoztatja az Elnökséget arról, hogy a vállalaton belül felállítottak egy műszerjavító részleget és ez a részleg Issekutz akadémikus által felvetett kérdésekben is a kutatók rendelkezésére áll.

Geleji Sándor osztálytitkár javasolja a külföldön gyakorlatban bevált azon módszer bevezetését, hogy egyedi műszer megrendelése esetén mindig több darabot gyártsanak le.

H a t á r o z a t .

Elnökség a Kutatási Eszközök Kivitelező Vállalat munkájáról szóló jelentést tudomásul veszi.

VII.

A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának meghívása az Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából.

Jánossy Lajos főtítkárhelyettes bejelenti, hogy a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának Elnöksége meghívta a Magyar Tudományos Akadémia képviselőjét az Októberi Szocialista Forradalom 40. évfordulója alkalmából rendezendő ünnepségeire. Javasolja, hogy a Magyar Tudományos Akadémiát az ünnepségeken Ruznyák István elnök képviselje.

Elnökség a javaslattal egyetért.

Tudományos Minősítő Bizottság előterjesztése az 1958 évi aspiránsfelvételekre.

Telnai Gabor: lev. tag, a Tudományos Minősítő Bizottság titkára Elnökség elé terjeszti a Tudományos Minősítő Bizottság javaslatát az 1958 évi aspiránsfelvételekre.

H a t á r o z a t :

Elnökség a Tudományos Minősítő Bizottság előterjesztését az 1958 évi aspiránsfelvételekre jóváhagyja.

A Tudományos Minősítő Bizottság előterjesztése az 1957. január 1-től odaitélt tudományos fokozatok politikai szempontból való felülvizsgálatára.

Tolnai Gábor lev. tag, a Tudományos Minősítő Bizottság titkára Elnökség elé terjeszti a Bizottság javaslatát az 1957. január 1-től odaitélt tudományos fokozatok politikai szempontból való felülvizsgálatára.

Bóka László osztálytitkár a javaslattal egyetért és ezzel kapcsolatban felveti, hogy sok esetben az osztály tudománypolitikai munkájában nehézséget okoz az a körülmény, hogy nem tudnak az osztály területéhez tartozók fegyelmi határozatairól.

H a t á r o z a t :

- 1./ Elnökség a Tudományos Minősítő Bizottság előterjesztését az 1957. január 1-től odaitélt tudományos fokozatok politikai szempontból való felülvizsgálatára - az előterjesztésben foglalt irányelvek szerint jóváhagyja.
- 2./ Elnökség felhatalmazza az Elnököt, hogy forduljon az illetékes miniszterekhez azzal a kérelemmel, hogy az akadémia tagjai, a tudományok doktorai és a tudományok kandidátusai ellen folytatott fegyelmi vizsgálatok eredményét közöljék a Tudományos Akadémia Elnökségével.

Felelős: Rusznyák István elnök.

K.m.f.

A jegyzőkönyv hiteles
LIGETI LAJOS sk.
alelnök

NOVOBÁTZKY KÁROLY sk.
elnökségi tag